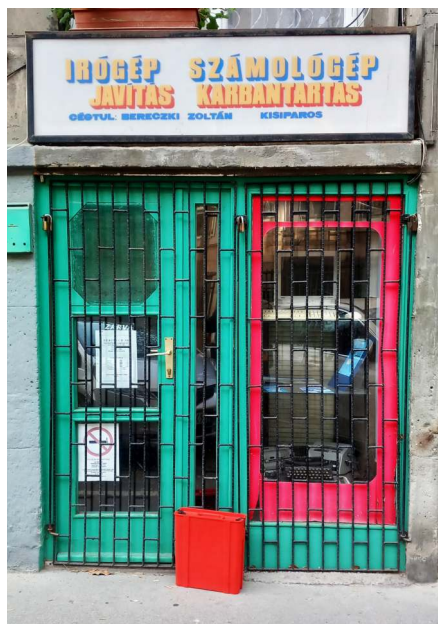

Az írógépnak lelke van!

A budapesti Bécsi út forgatagától, az Óbudai Egyetem diákoktól hangos épületeitől egy sarokra már egy kisvárosba csöppünk. A Zápor utcában, árnyas fák között sétálva jutunk el a kék-sárga és sárga-piros betűkkel ékesített cégtáblával jelzett kis műhelyig:

Bereczki mester épp egy mechanikus írógépet javít. Már amikor hagyják, mert a szomszédok be-beköszöngetnek neki. Már régi „kliense” vagyok, az elsősorban versírásra használt – és persze design-tárgynak is elsőrangú – Olivetti Valentine-émet javítja. Tízévente, mert a masina nagyon strapabíró. Két javítás között pedig bejárok beszélgetni, mert összebarátkoztunk. Most egy családi darabot hoztam el hozzá, a nagyapám által vett Olivetti Lettera DL-t, hogy nézze át. Hátha egyszer megírok rajta egy forgatókönyvet – mint Francis Ford Coppola, aki egy ugyanilyen Lettera DL-en írta a Keresztapát. Mert –

kezdve a Remingtonon pötyögő Mark Twainnel – számontartjuk, hogy melyik szerző melyik írógépmárkára esküdött... És így volt ez majd egy évszázadig – aztán egy sci-fi író, Isaac Asimov, elkezdte győzködni a kortársait, hogy az egyik első személyi számítógép, a TRS-80 szövegszerkesztésre is alkalmas...

Az írógépkorszak letűnését **Bereczki Zoltán** akár tragédiaként is megélhette volna, de köszöni, jól van. Alig maradt hírmondó az írógépműszerész szakmából (3-4 kollégáról tud a fővárosban, tartják is a kapcsolatot). Ő, fiatalos 71 évesként, még nem gondol a műhely bezárására.

„Több visszatérő ügyfelemtől hallok, hogy a könyvírásban, a versírásban nemhogy eszköze, szinte társa az írógép. Mert az írógép kopogásától jobban jön az ihlet...”

Te hogy emlékszel ismeretségünk kezdetére?

A piros Valentine hozott minket össze.

A tokozásánál egy érdekes gumi karman-tyú fogta össze a burkolatot – és az egyik fele hiányzott. Abból a kis, ma már beszerezhetetlen alkatrészből egy pontos másolatot „faragtam”. Ez szép emlék nekem is.

Nyilván nem én voltam az első ügyfeled. Mióta működik ez a műhelyed?

1982. december 10-én nyitottam meg, azóta vagyok egyéni vállalkozó – persze az akkori szóhasználat alapján „kisipáros” került a cégtáblára. 1989 óta Kft.-ként működöm.

Ez az első munkahelyed?

Nem, a Fővárosi Vegyesipari Javító Vállalatnál kezdtem a szakmát, az irodagép részlegen. Utána az MMG Automatika Műveknél helyezkedtem el. Írógépes házi műszerészt kerestek. Kaptam egy műhelyt a gyár végében, sőt! az igényeimre alakították. Kaptam esztergapadot, köszörűgépet, fűrőgépet, satupadot, az írógépes szerszámokból is bőséges készlet állt rendelkezésre. Hat és fél évet töltöttem náluk. Majd 1980-ban hallottam a műszerész kollégáktól, hogy „maszekolnak”.

Azaz a „magánszektorban” dolgoznak.

Igen, ezek voltak a vállalkozások csirái a szocializmusban. 1980-ban kiváltottam hozzá, mellékállásban, az iparendélyt. A békásmegyeri panellakásunkban alakítottam ki az első saját műhelyemet. Volt egy nyitott gardróbhelyiségem: a javítandó írógép és a székem éppen-hogy elfért benne. Esténként, fél éjszakánként javítottam a gépeket... De ez nagyon fárasztó volt, s mivel egyre bővült az ügyfélköröm, beleugrottam, hogy ez lesz a főállásom.

„Több ezer apró alkatrész szemet gyönyörködtető összjátéka az írógépezés”

Pont az 1980-as években járunk, amikor az írógépek mellett egyre nagyobb jelentőségre tettek szert a mikroszámítógépek is. Te ezt a folyamatot hogy élted meg?

Az írógép még nagyon-nagyon sokáig tömegesen használatban volt magánembereknél és irodákban, rendőrörsökön, közületeknél. Az 1990-es évek közepéig tartotta magát, utána szorították ki a szövegszerkesztők. Engem nem viselt meg az írógép korszak alkonya, mert a kezdetektől javítottam számológépeket is, kezdve még a kézi, tekerős Facitokkal és Odhnerekkel... Amikor kezdett leáldozni az írógépeknek, 1992 környékén, bevezették az adómemóriás pénztárgépeket. Kapott a pénztárgép egy „fekete dobozt”, egy elektronikát. Szerencsére kiszúrtam, hogy ez egy jó „menekülési útvonal”, azóta pénztárgépeket is javítok, a 2014-től bevezetett online pénztárgépeket is.

Azért a mechanikus írógépek a nagy kedvenceim – és a szakértelmemre tovább is szükség van, mert az írógép makacs, régi hívei mellett megjelentek a gyűjtők és a „nosztalgia felhasználók” is.

Mi a véleményed, mitől maradt kultusztárgy, melynek máig rajongótábora van?

Nem lehet zárójelbe tenni másfél évszázadnyi múltat. Az írógépnek hatalmas hagyománya van. Még 19. századi írógépeket is javítok, mind a mai napig! Másrészt pedig, még mindig sokan van-

nak, akik esküsznek az írógép adta ihletre. Másként írunk kézzel, másként írunk írógéppel – és másként írunk számítógéppel. Az írógéppel való írásnak kialakult egy vonzereje, egy hangulata. Több visszatérő ügyfelemtől hallok, hogy a könyvirásban, a versírásban nemhogy eszköze, szinte társa az írógép. Mert az írógép kopogásától jobban jön az ihlet... S amit leír, az rögtön megjelenik a papíron. Az irodákból kihullottak az írógépek, haladni kell, ma már senki nem készít iratmásolatokat indigóval, helyette nyomtatunk – vagy épp a felhőben tároljuk a digitális iratot. Nagyon gyorsan változnak az eszközök körülötünk, de az írógép az örök. Az marad. Mert a magánfelhasználó pontosan tudja, hogy az írógépnek: varázsa van.

Tudsz mesélni egy-két hűséges ügyfeledről?

Göncz Árpád, Árpi bácsi volt a leghűségesebb. Egy utcányira lakott innen, hamar egymásra találtunk. Két Erika táskairógepe volt, ezeket rendberaktam és felváltva javítottam, éveken át. Úgy fél évente megjelent velük, ha más nem, szalagcserére.

Egy igazi profinak két írógépe is van, nehogy egyszer írógép nélkül maradjon.

Egyértelmű! Azóta tudom, milyen kivételes érzékű műfordító volt. De még államelnök korában is hűséges maradt hozzám. De járt nálam Zsurzs Kati, Antal Imre, Darnyi

Tamás is – mind írógépes problémával. Rehorovszky Béla szinkronrendező is az ügyfelem. A mai napig jelentkeznek új ügyfelek, már a Messengeren keresnek meg, tanácsot kérnek egy gyűjtői darab megmentéséhez – olyan lettem, mint egy írógépmentő elsősegélyszolgálat... Másfél éve egy férfi beállított egy irodai Optimával.

A fia rákapott az írógépezésre – és neki kellett megjavítanom, ajándékba szánta. Pár hónapja pedig azzal keresett meg egy fiatalember, hogy a modern, 70-es évekből írógépét megjavítsam, ugyanis azon akarta írni a diplomamunkáját. No, ezen az elhivatottságon azért már én is meglepődtem!

Melyik írógépeket szeretik manapság a legjobban?

Az 1945 előtti írógépeknek most nagy keltje van. A fémburkolatos, fekete fényezésű – és még fémgűrűs, kerek billentyűkkel ellátott gépek népszerű dísz tárgyak. Sokan a hagyatékból előkerült gépet hozzák el, a családi darabot – mint egy Singer-varrógépet – szeretnék szép állapotba juttatni. Egy mechanikus írógépet, még ha rendszeresen használják is, úgy meg lehet javítani, hogy akár újabb fél évszázadnyi használat is előfordulhat. 2070-ig mernék garanciát vállalni! Ugyanis az írógépeket úgy gyártották, hogy gondoltak a kopó alkatrészekre és hagytak játékteret, beállítási lehetőséget. Nem három-négy évente kidobandó tárgyat terveztek. Még a legutolsó időkben gyártott írógépeknél is – különösen a mechanikus típusoknál – megvolt ez a hozzáállás: egy sor alkatrész utánállítható, ha kopásnak indul.

Beleégett a retinámba Cronenberg Meztelen ebéd című filmjében az írógép-bogár hibrid. Te is szinte élőlényként beszélsz az írógépekről...

Mert lelkük van – és a személyautókhoz hasonlóan szerintem „nemük” is van. Még azonos típuson belül is van „lágyabb”, de „beszédesebb” – és „keményebb”, amelyikből úgy kell kicsalogatni, hogy mi baja van. Több ezer apró alkatrész szemet gyönyörködtető összjátéka az írógépezés. Egy-egy ritkább alkatrésze persze ma már a neten keresek rá – és azt is tervezem, hogy a mesterséges intelligencia lesz a „műszerésztanoncom” a restaurálásban!